

9.04.2020

Sądy w czasie epidemii Covid-19

Po nowelizacji specustawy Covid-19

**Traple
Konarski
Podrecki
& Wspólnicy**

TKP

Jakie posiedzenia w sądach będą się odbywać w czasie stanu epidemii zgodnie z ustawą nowelizującą specustawę Covid-19?

- Co do zasady w czasie epidemii Covid-19 sądy nie będą wyznaczały rozpraw i posiedzeń jawnych.
- Rozprawy i posiedzenia jawne mogą się odbywać tylko w sprawach pilnych.

Jaka sprawa jest sprawą pilną, którą sąd powinien rozpoznać w czasie epidemii Covid-19?

- Określone w Ustawie kategorie spraw karnych (dotyczące m.in. wniosków o tymczasowe aresztowanie, europejski nakaz aresztowania, spraw, w których wykonywana jest kara pozbawienia wolności).
- Określone kategorie spraw z zakresu prawa rodzinnego (m.in. o odebranie osoby spod władzy rodzicielskiej, ustanowienie kuratora).
- Postępowania o zabezpieczenie dowodu z przesłuchania osoby oraz przesłuchanie osoby, co do której zachodzi obawa, że nie będzie można jej przesłuchać na rozprawie.
- Sprawy z zakresu prawa administracyjnego, co do których ustawa przewiduje termin ich rozpatrzenia przez sąd lub dotyczące wniosków o wstrzymanie aktu lub czynności administracyjnej.

Czy sprawa spoza katalogu spraw pilnych według Ustawy może być rozpoznana w czasie stanu epidemii Covid-19 jako sprawa pilna?

Taka sytuacja może mieć miejsce, ponieważ Prezesom sądów przyznano kompetencje decydowania o rozpoznawaniu danej sprawy jako pilnej.

Decyzją Prezesa danego sądu mogą zostać uznane za pilne sprawy:

- których nierozpoznanie mogłoby spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzi lub zwierząt,
- których nierozpoznanie mogłoby spowodować poważną szkodę dla interesu społecznego,
- których nierozpoznanie mogłoby grozić niepowetowaną szkodą materialną, a także gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.

Czas pokaże, w jaki sposób określone ogólnie przez ustawodawcę przesłanki rozpoznania sprawy jako „pilnej” będą interpretowane w okręgach poszczególnych sądów. Uznanie sprawy za sprawę pilną będzie następować dopiero po wpłynięciu sprawy do sądu i w sytuacji stwierdzenia przez Prezesa sądu, że sprawa mieści się w jednej z w/w kategorii spraw; rozwiązanie to powoduje, że może się wykształcić różne podejście do sposobu kwalifikowania tych samych spraw przez poszczególne sądy.

Ważne!

W sprawach pilnych terminy sądowe i procesowe będą w czasie stanu epidemii. Istnieje również możliwość wyznaczenia innego sądu do rozpoznania takiej sprawy, w razie zaprzestania działania sądu w danym okręgu z przyczyn związanych ze stanem epidemii Covid-19.

Czy będzie można uzyskać zabezpieczenie roszczeń w postępowaniu cywilnym czasie stanu epidemii Covid-19?

- Rozpoznanie wniosków o zabezpieczenie w postępowaniu cywilnym co do zasady odbywa się na posiedzeniach niejawnych, w związku z tym nie ma przeszkód do rozpoznawania takich wniosków przez sądy w czasie epidemii Covid-19.
- W zarządzeniach wydawanych przez Prezesów niektórych sądów, np. Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 5 kwietnia 2020 r., wskazano, że wnioski o zabezpieczenie mają być traktowane jako sprawy pilnie rozpoznawane przez sąd.

Jak złożyć pismo procesowe w stanie epidemii Covid-19?

- Niestety przewidziane w rządowym projekcie ustawy możliwości wnoszenia pism procesowych do sądów z użyciem środków elektronicznej komunikacji, w tym, przy użyciu platformy e-PUAP, nie znalazły się w treści ostatecznie uchwalonej Ustawy.
- Pozostają zatem tradycyjne środki doręczenia i korespondencji z sądem, ewentualnie korzystanie przez strony z elektronicznych form komunikacji, z tym zastrzeżeniem, że takie wnoszenie pism procesowych do sądu, może w przyszłości być uznane za nieskuteczne, jeśli następnie pismo nie zostanie wysłane pocztą tradycyjną, jako uzupełnienie braków formalnych pism wniesionych elektronicznie.
- Z drugiej strony możliwość elektronicznej komunikacji z sądem wynika już z obecnie obowiązujących przepisów art. 125 kpc i 126 kpc. Brak jednak rozporządzeń wykonawczych, które miałyby określać sposób składania pism procesowych przez system teleinformatyczny oraz tryb zakładania i udostępniania konta w systemie teleinformatycznym, za pomocą którego można byłoby wnosić pisma procesowe.

Jak wygląda praktyka w zakresie korespondencji z sądem w czasie stanu epidemii?

- Nadal można zaobserwować różne podejście poszczególnych sądów w zakresie wnoszenia pism procesowych i doręczania przez sąd korespondencji sądowej.
- Większość sądów utrzymuje zasadę wstrzymania tradycyjnych doręczeń wszelkich pism sądowych, z którymi związane są środki odwoławcze i inne terminy procesowe (sądowe) z wyjątkiem spraw, zakwalifikowanych przez Prezesów sądów jako pilne.

- W okręgach części sądów zostały wydane zarządzenia Prezesów sądów, które ułatwiają składanie pism procesowych, a zwłaszcza środków odwoławczych wymagających zachowania terminu, co ma związek z aktualnymi ograniczeniami w działaniu placówek pocztowych.
- Tylko w niektórych sądach istnieje możliwość przesłania pisma zawierającego środek zaskarżenia, wniosek o uzasadnienie orzeczenia lub zarządzenia drogą mailową – pismo tak wysłane podlega wydrukowi, a następnie jego brak będzie usuwany zgodnie z obowiązującymi przepisami (zarządzenie takie wydał np. Prezes Sądu Okręgowego w Warszawie).
- Jednym ze stosowanych rozwiązań jest także składanie pism procesowych do sądu za pośrednictwem platformy e-PUAP (takie zarządzenie wydał np. Prezes Sądu Okręgowego w Krakowie).

Czy w związku z ogłoszeniem stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii Covid-19 postępowania sądowe lub sądownoadministracyjne uległy zawieszeniu?

- Ustawa nowelizująca specustawę Covid-19 nie wprowadziła regulacji nakazującej automatyczne zawieszanie postępowań w związku z ogłoszeniem stanu epidemii.
- Zawieszenie postępowania cywilnego mogłoby mieć natomiast miejsce w związku z zamknięciem granic przez kolejne państwa oraz ewentualnymi decyzjami o zamknięciu poszczególnych miast czy regionów, jeśli strony tego postępowania na skutek tych okoliczności nie mogłyby skomunikować się z sądem (art. 174 § 1 pkt 3 kpc).

Co mówi ustawa nowelizująca specustawę Covid-19 o sytuacji poddania kwarantannie wszystkich sędziów orzekających w danym sądzie?

- Co do zasady, w takim przypadku postępowania, ulegną z mocy prawa zawieszeniu w związku z brzmieniem art. 173 kpc oraz art. 123 ppsa, jeżeli doszło do całkowitego zaprzestania czynności przez sąd powszechny lub wojewódzki sąd administracyjnych z uwagi na sytuację epidemiczną.

Ale są wyjątki:

- Co do kategorii spraw pilnych jest możliwość wykorzystania uproszczonego trybu wyznaczenia innego sądu do rozpoznania sprawy, wówczas sprawa podlega rozpoznaniu przez inny wyznaczony do tego sąd.
- Sprawami pilnymi, które w takim wypadku mogą podlegać rozpoznaniu przez inny sąd, są sprawy wskazane wyżej oraz sprawy, co do których Prezes sądu zarządził ich rozpoznanie jako spraw pilnych.

Co z biegiem terminów prawa materialnego w czasie stanu epidemii lub zagrożenia epidemicznego Covid-19 według ustawy nowelizującej specustawę Covid-19?

- Co do zasady bieg terminów prawa materialnego cywilnego nie ulega zawieszeniu.
- Dla zachowania prawa dochodzenia roszczeń i niedopuszczenia do ich przedawnienia konieczne jest podjęcie czynności prowadzących do przerwania biegu terminu przedawnienia określonych w art. 123 § 1 kc, tj. wniesienie pozwu, wniosku o wszczęcie egzekucji, zainicjowanie spraw przed sądem arbitrażowym, bądź też złożenie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej lub wszczęcie mediacji.
- Zawieszeniu lub wstrzymaniu w zakresie rozpoczęcia ulega jedynie bieg terminów prawa administracyjnego w określonych w ustawie kategoriach spraw:
 - od zachowania których jest uzależnione udzielenie ochrony prawnej przed sądem lub organem oraz terminy do dokonania przez stronę czynności kształtujących prawa i obowiązki jej lub drugiej strony stosunku prawnego,
 - przedawnienia i inne terminy, których niezachowanie powoduje wygaśnięcie lub zmianę praw rzeczowych oraz roszczeń i wierzytelności wynikających ze stosunków cywilnoprawnych, a także popadnięcie w opóźnienie,
 - zawite, z niezachowaniem których ustawa wiąże ujemne skutki dla strony,
 - terminy do dokonania przez podmioty lub jednostki organizacyjne podlegające wpisowi do właściwego rejestru czynności, które powodują obowiązek zgłoszenia do tego rejestru, a także terminów na wykonanie przez te podmioty obowiązków wynikających z przepisów o ich ustroju.
- Wstrzymano bieg terminów przedawnienia karalności czynu oraz przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o wykroczenia.

Co z biegiem terminów sądowych i procesowych w czasie stanu epidemii lub zagrożenia epidemicznego Covid-19 według ustawy nowelizującej specustawę Covid-19?

- Nie będą rozpoczynały biegu terminy procesowe i sądowe, a terminy, których bieg się rozpoczął ulegną zawieszeniu, w następującym katalogu postępowań:
 - postępowaniach sądowych, w tym sądownoadministracyjnych,
 - postępowaniach egzekucyjnych,
 - postępowaniach karnych,
 - postępowaniach karnych skarbowych,
 - postępowaniach w sprawach o wykroczenia,
 - postępowaniach administracyjnych,
 - postępowaniach i kontrolach prowadzonych na podstawie ordynacji podatkowej,
 - kontrolach celno-skarbowych,
 - postępowaniach w sprawach, o których mowa w art. 15f ust. 9 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych,
 - innych postępowaniach prowadzonych na podstawie ustaw.

- Warto tutaj dodać, że w związku z błędem w treści art. 15 zzs ust. 1 ustawy nowelizującej specustawę Covid-19, który mówi, o zawieszeniu/wstrzymaniu biegu terminów sądowych i procesowych w czasie stanu epidemii Covid, a nie epidemii Covid-19, powstały wątpliwości co do zawieszenia lub wstrzymania biegu tych terminów (mamy bowiem stan epidemii Covid-19, a nie Covid) – wydaje się jednak, że racjonalna interpretacja tego przepisu i celu ustawy nowelizującej specustawę Covid-19, pozwala na przyjęcie, że terminy te są jednak zawieszane lub wstrzymane.

Kiedy terminy prawa administracyjnego, sądowe, procesowe będą w czasie stanu epidemii Covid-19?

- W sprawach uznanych na gruncie Ustawy (art. 14 a ust. 4, ust. 5) za pilne.
- W sprawach wyboru lub powołania organów, których kadencje są określone w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.
- W sprawach wyborów do organów jednostek samorządu terytorialnego.
- W sprawach wniosków i pytań prawnych do Trybunału Konstytucyjnego.
- W sprawach kontroli i postępowań pewnych kategorii spraw uregulowanych w ustawie Prawo zamówień publicznych.

Powstaje wątpliwość, czy regulacja o braku wstrzymania rozpoczęcia lub zawieszenia biegu terminów prawa administracyjnego oraz terminów procesowych i sądowych dotyczyć ma również spraw, które **zostały uznane za pilne decyzją Prezesa właściwego sądu** (a zatem spoza katalogu spraw pilnych wynikającego z ustawy). Wobec braku wyraźnego wskazania tych spraw jako spraw, w których terminy procesowe i sądowe będą w czasie (art. 15 zsr ust. 2 i art. 15 zzs ust. 2 Ustawy), należałoby przyjąć, że w sprawach takich terminy są również zawieszane lub wstrzymane, jakkolwiek strona może dokonać w czasie takiego zawieszenia skutecznej czynności.

Czy sąd lub organ może zobowiązać stronę do dokonania czynności (np. złożenia pisma procesowego) w czasie zawieszenia biegu terminów administracyjnych, sądowych lub procesowych?

- W odniesieniu do czynności wynikającej z przepisów prawa administracyjnego możliwość taka istnieje jeżeli:
 - niepodjęcie czynności mogłoby spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzi lub zwierząt,
 - niepodjęcie czynności może spowodować poważną szkodę dla interesu społecznego,
 - niepodjęcie czynności może grozić niepowetowaną szkodę materialną,
 a sąd, organ lub podmiot **zobowiąże do dokonania takiej czynności wynikającej z przepisów prawa i jednocześnie oznaczy termin i zakres**, w jakim przepis zobowiązuje do dokonania czynności.

- W odniesieniu do terminów sądowych i procesowych sąd, organ, podmiot **może zobowiązać** stronę, uczestnika postępowania, kontrolowanego, ich kontrahenta oraz organ, do którego zwrócono się na podstawie art. 106 kpa o zajęcie stanowiska, **aby w oznaczonym terminie podmioty te dokonały określonej czynności jeżeli:**
 - w postępowaniach karnych skarbowych, postępowaniach i kontrolach prowadzonych na podstawie Ordynacji podatkowej, kontrolach celno-skarbowych oraz w sprawach z zakresu sprzeciwu wobec umieszczenia nazwy domeny w rejestrze domen służących do oferowania gier hazardowych niezgodnie z ustawą o grach hazardowych, **wymaga tego interes publiczny lub ważny interes strony lub kontrolowanego,**
 - w postępowaniach sądowych, w tym sądownoadministracyjnych, postępowaniach egzekucyjnych, karnych, w sprawach o wykroczenia, postępowaniach administracyjnych oraz innych postępowaniach prowadzonych na podstawie ustaw **niepodjęcie czynności mogłoby spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzi lub zwierząt, poważną szkodę dla interesu społecznego albo ze względu na grożącą niepowetowaną szkodę materialną.**

Czy strona może dokonywać czynności przed sądem w czasie zawieszenia lub wstrzymania terminów sądowych i procesowych w czasie epidemii Covid-19?

- Możliwość taka istnieje, a czynności dokonane w tym czasie będą skuteczne, jeżeli strona złoży zatem pismo procesowe w czasie stanu epidemii Covid-19, pomimo zawieszenia terminu sądowego, czy procesowego, czynność ta jest skuteczna i powinna być brana pod uwagę przez sąd w dalszym toku sprawy.

W przypadku pytań zapraszamy do kontaktu

adw. Beata Matusiewicz-Kulig
beata.matusiewicz@trapple.pl

adw. prof. INP PAN dr hab. Paweł Podrecki
pawel.podrecki@trapple.pl